

Työehdot-osasto/Työläjäjärvi

15.2.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntönne 18.12.2020

HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

SAK kannattaa lausuttavana olevaa sote-uudistuksen lakipakettia

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kiittää lausuntopyynnöstä ja kannattaa käsiteltävänä olevan sote-lakipaketin hyväksymistä. Kiinnitämme tässä lausunnossamme huomiota vain muutamiin keskeisiin kohtiin mittavassa lakipakettiehdotuksessa, sekä esitämme säädöksiin joitakin täydennyksiä.

Sote-uudistuksen kokonaisuutta on valmisteltu toistakymmentä vuotta. Nyt käsiteltävä paketti on kompromissi, mutta tähänastisista versioista paras. Asiakkaat, potilaat ja työntekijät eivät voi odottaa sote-uudistuksen valmistumista vuosikymmenestä toiseen, vaan on päästävä päätöksentekoon ja eteenpäin. Jatkuva epävarmuus ja muutosmyllerrys kuormittavat kohtuuttomalla tavalla jo muutoinkin lujilla olevia sote-alan ja tukipalvelujen työntekijöitä.

Tarvitaan vaikutuksien tiivistä seurantaa ja valmiutta mahdollisiin korjauksiin

SAK pitää tärkeänä, että uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan tiiviisti ja valmiutta mahdollisesti tarvittaviin korjausliikkeisiin löytyy. THL:n sinänsä kiitettävän huolelliseen asiantuntijatyöhön pohjautuva hyvinvointialueiden rahoitusmalli painokertoimineen on osio, jossa mahdollisia korjaustarpeita saattaa ilmaantua. Sekä THL:n että poliittisten päättäjien puolelta onkin jo myös julkisuudessa tuotu esille, että tarvittaessa valmiutta mallin korjauksiin löytyy.

Erityisesti tulee seurata hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen välistä yhteistyötä HyTe-tavoitteiden saavuttamiseksi sekä pyrkiä kasvattamaan HyTe-perusteista rahoitusta ja luoda HyTe-insentivejä eri toimijoille, varsinkin kunnille.

On tärkeää huolehtia, että hyvinvointialueen saama rahoitus jakautuu alueen sisällä erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon, sosiaalipalvelujen ja pelastustoimen kesken palvelutarvetta vastaavasti. Tarvittaessa ministeriön on pystyttävä puuttumaan hyvinvointialueen sisäiseen resurssien jakoon eri sektoreiden kesken.

Aluejako ja yksityisen sektorin rooli ovat hyväksyttäviä

Hallituksen esityksessä alueiden määrä on varsin suuri, mutta vielä toimiva. Tällä rakenteella päästään etenemään kohti uudistuksen tavoitteita. Toiminnallisista tai taloudellisista syistä saattaa kuitenkin tulevana vuosina aiheutua tilanteita, jotka voivat johtaa alueiden määrän pienentymiseen.

Työehdot-osasto/Työläjäjärvi

15.2.2021

Uudenmaan alueen erilliskorjaus on riittävä kompromissi, jota valmisteltiin laajapohjaisessa yhteistyössä alueen toimijoiden ja lainopillisten asiantuntijoiden kanssa. Lainsäädännöllinen pohja alueen laadukkaalle palvelutuotannolle hyvässä yhteistyön hengessä on olemassa. Olisi toivottavaa, että alueella huomio nyt keskittyisi toimivan palvelukokonaisuuden rakentamiseen sille pohjalle, jonka hallituksen esitys tarjoaa.

Myös yhteistyömahdollisuudet yksityisen sektorin kanssa ovat hallituksen esityksessä riittäviä. SAK kannattaa hallituksen esitykseen sisältyvää julkisen palvelutuotannon päävastuuta. Säädoskokonaisuus tarjoaa monipuoliset, paikallisiin olosuhteisiin ja palvelutarpeisiin räätälöidyt mahdollisuudet yhteistyöhön yksityisen sektorin toimijoiden kanssa.

Sote-uudistus ei onnistu ilman riittävää, hyvinvoivaa henkilöstöä

Olenainen kysymys uudistuksen onnistumiselle tulee olemaan osaavan ja työssään hyvin voivan työvoiman turvaaminen eri ammattilaisryhmissä. Sote-sektorin ja pelastustoimen (mukaan lukien tukipalvelut) tulee investoida asiallisiin työskentelyolosuhteisiin, jotta alan veto- ja pitovoima säilyy alalle tuleville ja siellä jo työskenteleville.

SAK myös esittää, että kolmikantaisesti suunnitellaan kannusteita työkykyä omaavien, eläköityvien sote-alan ja tukipalvelujen työntekijöiden työssä jatkamiseen osa-aikaisesti tai sijaisina.

Valvonnan laatu ja resurssit on turvattava

Sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä, että valtakunnallisesti yhtenevin periaattein toteutetaan myös riittävää viranomaisvalvontaa julkisen ja yksityisen sektorin toimipisteisiin. Valvontaan on osoitettava asianmukainen resurssointi. Yksityisiltä julkisella rahoituksella ostettavien palvelujen osalta myös hyvinvointialueiden tulee hoitaa oma osuutensa valvontavastuusta.

Palvelujen laatua ja työn organisointia kehitettävä yhteistyössä eri henkilöstöryhmien kanssa

Palvelutuotannossa tarvitaan työn organisoinnin ja uudenlaisten palvelumallien, digitalisaation sekä työnjaon kehittämistä asiakkaiden parhaaksi niin, ettei henkilöstön kuormitus samanaikaisesti lisäänty. Tämä ei ole mahdollista ilman, että suurimpien sote-sektorin, pelastustoimen ja tukipalvelujen henkilöstöryhmien edustajat ovat alueilla kehittämistyössä aktiivisesti mukana.

Henkilöstön edustajien osallisuudesta kehittämistyöhön tulee säätää laissa hyvinvointialueesta.

Myös väliaikaishallinnossa tulee varmistaa suurimpien sote-henkilöstöryhmien sekä tukipalveluhenkilöstön edustajien osallisuus.

Työehdot-osasto/Työläjäarvi

15.2.2021

Henkilöstön asema ei saa heikentyä sote-uudistuksen erilaisten muutostilanteiden seurauksena

Sote-sektorilla ei pystytä tuottamaan laadukkaita ja asiakkaiden tarpeiden mukaisia palvelukokonaisuuksia, ellei muutoksissa turvata henkilöstön asemaa sote-palveluissa, pelastustoimessa ja tukipalveluissa. Hyvinvointialueita muodostettaessa nykyisiltä julkisen sektorin työntantajilta siirtyvän henkilöstön osalta liikkeenluovutus onkin nyt kirjattu hyvin. Sen sijaan henkilöstön asema jää epävarmaksi mahdollisten myöhempien henkilöstösiirtymien sekä ulkoistuksien päättymisten, irtisanomisten ja mitätöintien osalta.

SAK esittää, että voimaantulolain pykälässä 18 selkeästi säädetään kaikki sote-uudistuksen seurauksena tapahtuvat henkilöstösiirtymät liikkeenluovutuksiksi vuoteen 2025 asti. Siltä osin, kun kyse on pitkän siirtymäajan saavien sote-uudistuksen seurauksena tapahtuvien julkisrahoitteisten palvelujen ulkoistuksien päättymisestä, irtisanomisesta tai mitätöinnistä, tulee suoja-aikaa jatkaa pitemmälle.

Samoin mahdollisen lisäeläketurvan säilyminen tulee varmistaa kaikissa siirtymätilanteissa myös tammikuun 2023 jälkeen. Tästäkin tulee lisätä säädös 18 pykälään.

Palkkaharmonisointiin on varattava lisärahoitusta

Lainsäädännön arviointineuvosto on omassa lausunnossaan hallituksen esityksestä kiinnittänyt huomiota siihen, että palkkaharmonisaation osalta vaikutusarviointia ja kustannusvaikutuksia tulisi täsmentää. Myös SAK katsoo, että palkkaharmonisaation merkitystä ei ole riittävästi huomioitu. Harmonisaatio tulee toteuttaa kahden vuoden kuluessa hyvinvointialueiden operatiivisen toiminnan alkamisesta. Näihin kustannuksiin tulee valtion taholta turvata riittävä erillisrahoitus hyvinvointialueille.

Tukipalvelut ymmärrettävä laaja-alaisesti, In-House-yhteistyötä tarvitaan tukevaisuudessa

Sote-palvelujen ja pelastustoimen tukipalvelut on määriteltävä laaja-alaisesti. Jotta tulkintaepäselvyyksiltä vältytään, tulee täsmentää niillä tarkoitettavan myös mm. ruokahuoltoa, pesulapalveluita ja diagnostisia tukipalveluita.

Hyvinvointialueelle ja kunnalle tulee sallia yhteistä palvelutuotantoa tukipalveluissa. Olisi tarkoituksenmukaista, että yhteistoiminta hyvinvointialueen ja alueen kuntien kesken on mahdollista esimerkiksi hankintalain 15 §:n mukaisen in-house osakeyhtiön perustamiseen ja toimintaan.

Kunnilla tulee myös olla mahdollisuus liittyä hyvinvointialueiden perustamiin hyvinvointiyhtiöihin.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

asiantuntijalääkäri Riitta Työläjäarvi
riitta.tyolajarvi@sak.fi
puh. 040 827 2988